

KÖRNYEZETI SZÁMVITEL: MIT ÉS HOGYAN MÉRJÜNK?

Beszámoló 14. EMAN konferenciáról

VETŐNÉ MÓZNER ZSÓFIA

A Budapesti Corvinus Egyetemen került megrendezésre a 14. EMAN konferencia 2011. január 24-25-én. A konferencia az 1997-ben alapított EMAN (*Environmental and Sustainability Management Accounting Network*) nevű szervezet éves konferencia-sorozataként került megrendezésre. A szervezet konferenciái minden évben a környezeti számvitel egy – egy releváns kérdését tárgyalják, ezenkívül egy konferencia-könyv is kiadásra kerül. A környezeti és fenntarthatósági számvitel, amely a szervezet kutatási területének középpontja, a számvitelnek egy olyan speciális területe, amely a szervezetek menedzsmentjének kíván segítséget nyújtani a speciális környezeti és fenntarthatósági számviteli kérdéskörök megválaszolásával.

A 14. EMAN konferencia központi témája a klímaváltozás következtében felmerülő üzleti költségek és üzleti előnyök értékelése volt, valamint a klímaváltozás hatásainak enyhítésére szolgáló különböző opciós lehetőségeket kívánta feltárni.

A konferencia kiemelt témái a következők voltak: a klímaváltozás üzleti költségei a vállalatok számára, a környezeti számvitel támogató szerepe a szén-dioxid kibocsátásokkal kapcsolatos üzleti lehetőségek fejlesztésében, input-output költségelemzés és a környezeti emissziók számviteli kezelése, az emissziós kereskedelmi rendszer és a hitellehetőségek, iparági elemzés a klímaváltozás gazdasági következményeiről (pl. biztosító társaságok, mezőgazdaság). Elméleti és empirikus tanulmányok, valamint esettanulmányok kerültek bemutatásra a konferencián, amelyek minden bizonnyal hozzájárultak a környezeti és fenntarthatósági számvitel fejlődéséhez.

A konferencia elnöke *Csutora Mária* volt, a Budapesti Corvinus Egyetem docense, az EMAN vezetőségének tagja. A konferenciát 2011. jan. 24-én Stefan Schaltegger nyitotta meg, a németországi University of Luneburgról, aki egyben az EMAN-EU elnöke is. Stefan Schaltegger beszédében hangsúlyozta a fenntarthatósági számvitel szükségességét, különösen a klímaváltozás kérdéskörében. Köztudott, a klímaváltozásnak jelentős gazdasági költségei várhatóak (Stern review, 2006), illetve a hatások enyhítésével kapcsolatos költségek is jelentősek lehetnek (McKinsey report, 2007). Az idézett tanulmányok inkább a makroökonómiai szinten vizsgálódnak és meglepő, hogy mennyire kevés tanulmány születik a klímaváltozás üzleti költségeiről és az enyhítési politikák költségeiről vállalati szinten. Ez a konferencia az elsők között tett kísérletet arra, hogy egy fórumot biztosítson a fenti kihívások üzleti költségeinek szisztematikus számbavételéhez és a számvitel szerepének elemzéséhez, arra fókuszálva, hogy milyen módon segítheti a számvitel az üzleti lehetőségek kihasználását a klímaváltozás kihívásai során.

Stefan Schaltegger beszédében először egy történeti áttekintést adott a környezeti és fenntarthatósági számvitel és kontrolling fejlődéséről. Míg a '70-80-as években a menedzsment kontroll a hagyományos számviteli és pénzügyi adatokon alapult és a KPI (Kulcs-teljesítménymutatók)-ra volt alapozva a vállalat alapvető működése is, addig a '90-es években a cél-orientáció került a középpontba a környezeti számvitel területén és napjainkban pedig az ún. reflection-oriented vezetés kezd elterjedni. A legtöbb vállalatnál még ma sem foglalkoznak a fenntarthatóság koncepciójával, annak ellenére, hogy nagy szükség lenne a fenntarthatósági szempontokat figyelembe vevő vállalatirányításra.

Az előadó beszélt az ún. Öko-kontroll elméletéről, amely alapján a környezeti kérdéskörök és környezeti szempontok a vállalatirányításba integrálódhatnak. Az ún. *Sustainability Balanced Scorecard* (SBSC) egy olyan vállalatirányítási eszköz, amely szintén segíti a vállalatot a fenntarthatóság vállalatirányításba történő integrálásában. A SBSC nemcsak piaci tényezőket integrál a vállalatirányításba, mint a hagyományos *Balanced Scorecard*.

A fenntarthatóság jegyében végzett menedzsment kontroll egy olyan irányító folyamat lehet, amelynek integráló és koordináló szerep juthat a fenntartó és környezetbarát vállalatirányítás interdiszciplináris keretében. Ha az SBSC logikáját alkalmazzák a vállalatok, akkor nyilvánvalóvá válik számukra, hogy a fenntarthatóság jegyében végzett vállalati törekvések relevánsak és hozzájárulnak az üzleti sikerhez és ezeket a tényezőket számba kell venni és ebben a menedzsment-kontrollnak nagy szerep jut (Schaltegger, 2011).

Kerekes Sándor, a Budapesti Corvinus Egyetem rektorhelyettese, a plenáris ülésen tartott beszédében az Európai Unió klímapolitikájáról tartott előadást, amelyben kiemelte a jelenlegi klímapolitika megvalósításával kapcsolatos lehetőségeket és intézményi akadályokat. Egy történelmi példán keresztül mutatta be az átfogó és az inkrementális lépésekből álló reform közötti különbséget. Az erős érdekcsoportok inkább a centralizált, részleges és lassan megvalósuló reformokat segítik elő és ez kevésbé kívánatos, elmondása szerint inkább átfogó reformokra lenne szükség a klímapolitikai célok eléréséhez és a fenntarthatósági kérdések által támasztott kihívások megválaszolásához. A túl-szabályozás helyett inkább a bizalmat kellene erősíteni a társadalmi szereplők között.

A délelőtti szekció utolsó előadója *Edeltraud Guenther* volt (*Technische Universitaet Dresden*) aki egy nagyon részletesen kidolgozott irodalmi összefoglalót tárt a hallgatóság elé a 'Carbon Accounting' fogalmáról. Kutatása nagy jelentőséggel bír, hiszen a 'Carbon Accounting' különböző megközelítésű definícióit rendszerezte egy szisztematikus irodalmi áttekintést követően. A 'Carbon Accounting' fogalmát nagyon széles körben használják kutatók sok tudományterületről, de megoszlanak a vélemények és nézetek arról, hogy egyáltalán milyen kibocsátásokat foglaljon magába a mutató (CO₂, Kiotói-szerződésben rögzített kibocsátások vagy az összes üvegházhatású gáz), a rendszerhatárokat illetően is eltérnek a vélemények (globális, nemzeti vagy szervezeti szintű kibocsátások), és hogy a kibocsátások értékelése monetáris vagy nem monetáris alapon történjen. Edeltraud Guenther kutatási eredménye a következő volt, a 'Carbon Accounting' fogalmával kapcsolatos szakirodalom négy különböző területet ölel fel: 1. fizikai mennyiségben kifejezett szén-dioxid kibocsátás globálisan és nemzeti szinten értelmezve; 2. fizikai mennyiségben kifejezett szén-dioxid mérése a karbon lábnyom segítségével; 3. monetáris karbon emisszió mérése és számba vétele a vezetői számvitel szemszögéből; 4. monetáris karbon emisszió mérése a pénzügyi számvitel segítségével. Az előadás rámutatott arra, hogy amikor a 'Carbon Accounting' fogalmát használjuk, szükséges az értelmezési keret pontos megadása.

A konferencia első napján a plenáris szekciót követően párhuzamos szekciók következtek: a klímaváltozással kapcsolatos környezeti számvitel elméleti kérdései illetve a vállalatok ellátási-láncával kapcsolatos környezeti hatások értékelése volt a két nagy témakör, amelyek köré az előadások csoportosultak.

A délutáni plenáris szekcióban *Christine Jasch* (IOEW, Bécs) tartott egy érdekes előadást arról, hogy az EU CO₂ kibocsátás - kereskedelmi rendszerében (EU- ETS) milyen szerepe van a kibocsátásokat auditáló szakemberek képzésének és gyakorlatának.

Kihangsúlyozta, hogy az EU-ETS rendszerében résztvevő vállalatok számára nagyon fontos az, hogy az emissziós értékek megfelelően legyenek auditálva, így meglehetősen szükséges a környezeti számviteli-információs rendszerek alapjainak megfelelő használata ezeknél a vállalatoknál.

A következő előadásban a közelmúltban készített exploratív és empirikus kutatását mutatta be *Martin Bennett*, *Stefan Schaltegger* és *Dimitar Zvezdov*, amely a fenntarthatósági és környezeti számvitel vállalati gyakorlatát vizsgálta. A kutatás célja, elmondásuk alapján, az volt, hogy egy képet kapjanak arról, hogy a vezető pozícióban lévő vállalatok hogyan alkalmazzák a környezeti számvitelt, milyen szerepe van a könyvelőknek és milyen kihívásokkal kell szembenézniük. Az eredmények azt mutatták, hogy a fenntarthatósági kérdésekkel kapcsolatos információk összegyűjtése nem egyértelműen meghatározott, például az, hogy kinek is lenne ez a feladata. Azt találták, hogy az emberi erőforrás osztályról is részt vesznek néhány vállalat esetében ebben a munkában vagy az ún. fenntarthatósági (sustainability) menedzser gyűjti össze ezeket az információkat, amennyiben ez a pozíció létezik a vállalatnál. Az összegyűjtött, fenntarthatósággal kapcsolatos információkat általában a fenntarthatósági menedzser vagy a központi menedzsment vezetői használják fel döntéstámogatásra. A kutatók fontos megfigyelése az, hogy a fenntarthatósági menedzserek sok esetben nem dolgozzák fel az összegyűjtött információkat, hanem tovább adják azokat a felsővezetésnek. A kutatásból az is kiderült, hogy a vállalatoknál egyidejűleg több információs és számviteli rendszert is használnak a fenntarthatósági és környezeti információk kezelésére. Kevés olyan vállalat volt a kutatás alapján ahol centralizált lett volna az információ-kezelés.

A konferencia második napján *Csutora Mária és Dobos Imre* (Budapesti Corvinus Egyetem) a különböző gazdasági szektorok karbon-költség érzékenységéről tartott plenáris előadást. Egy elméleti modellt mutattak be a környezeti és fenntarthatósági információkkal kiegészített ágazati kapcsolatok mérlegének (input-output mátrixok) segítségével, illetve az ún. Leontief inverz mátrix felhasználásával, ami lehetővé teszi az ágazatok közötti ún. túlcserélési hatások számszerűsítését.

A klímaváltozás költsége az előadók szerint, nemcsak a nagy szén-dioxid kibocsátással rendelkező ágazatok számára lesz jelentős a jövőben, hanem a karbon-intenzív szektorokkal beszerzési kapcsolatban levő szektorok számára is nagy költséggel járhat. Az input árak addicionális költséget jelenthetnek ezen iparágak számára vagy a *karbon-semleges helyettesítők* iránt megnövekvő végső kereslet jelent számukra többletköltséget. Előadásukban kihangsúlyozták, hogy a klímaváltozás karbon költsége magas lehet olyan iparágak számára is, mint a bútortipar vagy a nyomdaipar. Ezenkívül a piacszerkezet és az erős verseny miatt még jobban érintetté válhatnak az ezen szektorokban működő vállalatok, míg az oligo - vagy monopolisztikus körülmények között működő szektorok kevésbé vannak kitéve ennek a többletköltségnek, ilyen például az olaj-földgáz szektor.

A plenáris szekciót követően a második nap is párhuzamosan futó előadásokkal folytatódott a konferencia. A *Tisztább Termelés Magyarországi Központja* szervezte az egyik szekciót, amelynek keretében Innovációs workshop került megrendezésre, míg a másik szekcióban a vállalatok által alkalmazott fenntarthatósági és környezeti számviteli gyakorlat került megtárgyalásra és az előadók is ebben a témában mutatták be eredményeiket.

A konferencián mintegy 70 magyar és külföldi résztvevő vett részt, az előadók és résztvevők számos országból érkeztek Görögországtól Finnorszáig, az USA-tól Malájziáig.

Mivel az EMAN konferencia minden évben megrendezésre kerül, a következő konferencia 2012-ben lesz Helsinkiben, ami a szintén környezeti számvitel jegyében kerül majd megrendezésre egy speciális témakört kiemelve.

*

www.southeast-europe.org
dke@southeast-europe.org

© DKE 2011.